

Висновки. Підходи до пояснення природи упереджень (теорія соціального наuczіння, мотиваційна та когнітивна теорія та теорія соціальної ідентичності) дозволяють зробити такі висновки. Операції категоризації посилюють стереотипізацію у будь якому суспільстві. Категоризація спрощує реальність, проявляється автоматично поза наміром людини. Категоріями поділу груп у суспільстві є існуючі соціальні норми. Вибір групи, що стане мішенню для упереджень у межах певної культури, а також діапазон відповідної поведінки по відношенню до неї залежить від соціального наuczіння. Культурні відмінності будуть визначати частоту прояву певного упередження, об'єкт упередження та способи його прояву.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берон Р., Бірн Д., Джонсон Б. Соціальна психологія, 2003. 512 с. <http://ibib.ltd.ua/sotsialnaya-psihologiya.html>
2. Гуменюк Л.Й. Авторитарна і тоталитарна особистість (психологічні концепти). Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип 1. С.24-32.
3. Москаленко В.В. Соціальна психологія. К. : Центр навчальної літератури. 2005. 624 с.
4. Майерс Д. Социальная психология. СПб : Питер, 1998. 688 с.
5. Allport G. Nature of Prejudice. Cambridge, MA : Addison-Wesley, 1954. 498 p
6. Altemeyer B. The Authoritarian Specter. Cambridge: Harvard University Press., 1996. 384 p. 5.
7. Eagly A.H. & S. Chaiken. The psychology of attitudes. TX : Harcourt. Brace & Janovich, 1993, 794 p.
8. Nelson T. The Psychology of Prejudice. Allyn & Bacon : Pearson, 2005. 336 p.
9. Tajfel H. Human groups and social categories : Studies in Social Psychology. Cambridge University Press, 1981. 384 p.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Михайлик Ю .М.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
uliamihajlik8@gmail.com*

Актуальність проблеми. Сучасні соціальні, економічні та політичні реалії потребують певних трансформацій у системі освіти. Сьогодення ставить вимоги до сучасного фахівця, які б відповідали критеріям професіоналізму та соціальному замовленню на ринку праці і відображали погляди,

цілі та завдання вищої професійної освіти загалом та професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти зокрема.

У сучасній психології праці однією з найактуальніших проблем є проблема становлення професійних компетенцій фахівців, які займаються вирішенням стратегічного державного завдання – збереженням та зміцненням здоров'я нації. Отримуючи професію психолога у закладі вищої освіти, студент має засвоїти не тільки теоретичні знання, уміння та навички, а й підготуватися до здійснення професійної діяльності застосувавши їх на практиці.

Теоретичні положення професійної підготовки майбутнього психолога у вищих навчальних закладах відображено у працях О. Бондаренка, Ж. Вірної, Л. Долинської, М. Євтуха, Л. Карамушки, С. Максименка, В. Панка, Н. Пов'якель, Н. Пророк, Є. Пряжнікової, В. Синьова, Н. Чепелевої, Т. Яценко та ін. Чисельні наукові праці присвячені компетенції психолога як показника фахової компетентності психолога (П. Бачинський, С. Бондар, І. Єрмаков); визначенню особистісних якостей як показника професіоналізму (О. Бондаренко, Л. Долинська, О. Дубовик, З. Огороднійчук, Н. Пророк, В. Семиченко), що необхідно для діагностичної та корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, що зумовлено високим рівнем складності (В. Бондар, С. Конопляста, В. Кротенко, О. Мамічева, І. Мартиненко, С. Миронова, О. Проскурняк, Л. Руденко, Т. Сак, Є. Синьова, В. Синьов, В. Тарасун, Л. Фомічова, М. Шеремет, А. Шевцов, Д. Шульженко, та ін.); системі зв'язку теоретичних знань із їхнім застосуванням у психологічній практиці (Е. Зеєр, Л. Карамушка, В. Панок, Ю. Приходько, Т. Титаренко, Г. Балл, С. Максименко, А. Маркова, К. Роджерс); проблемі психологічного супроводу допомоги особам з особливими освітніми потребами, що має надаватися компетентними спеціальними психологами (І. Бех, С. Конопляста, М. Малофєєв, І. Мамайчук, В. Синьов, О. Хохліна).

Нагальним на сьогодні є пошук нових шляхів формування професійної компетентності психолога. Саме питання професійної компетентності є актуальними в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених.

Одним із найважливіших завдань закладу вищої освіти у відповідності з сучасними вимогами до професійної діяльності є формування у психолога правильної організації професійної діяльності.

Знання психологічних закономірностей, динаміки, механізмів становлення професійних компетенцій психолога дозволить перейти від описового, мозаїчного підходу до конструктивістського, цілісного підходу, що включає позицію відповідальності фахівця за результат професійної діяльності, розуміння ним цілей, завдань, цінностей вирішуваного завдання, контексту того, що відбувається.

Мета – теоретично вивчити дослідити формування професійних компетенцій психолога у процесі навчання.

Методика та організація дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети нами використовувалися загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних) [4].

Результати дослідження. В результаті теоретичного дослідження встановлено, що професійна компетентність сучасного фахівця є складним багатокомпонентним поняттям, яке в сучасній науковій літературі характеризується з точки зору кількох наукових підходів: соціокультурного, діяльнісного, комунікативного, професійного, контекстно-інформаційного та психологічного. Кожен із названих підходів не вичерпує наукового аналізу проблеми професійної компетентності повністю; всі ці підходи знаходяться у взаємозв'язку один із одним і взаємодоповнюють один одного [2].

У своїй роботі ми розглядаємо професійну компетентність як якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок уміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, у прийнятті адекватних рішень нагальної проблеми; сукупність знань, умінь, навичок, досвіду, професійно значущих якостей, що визначають успішне (результативне, продуктивне, ефективне) здійснення професійної діяльності (виконання професійних/функціональних обов'язків).

Показано, що поняття «компетентність» та «компетенція» перебувають на стадії наукової розробки і єдиного загальноновизнаного підходу до їх розуміння ще не склалося. Термін компетенція містить у собі не тільки когнітивну, операційну, технологічну, але й мотиваційну складову, етичну, соціальну, поведінкову (знання, вміння, ціннісні орієнтації). Головна роль у формуванні компетенції залежить не тільки від змісту, але й від освітнього середовища закладу вищої освіти, організації освітнього процесу, освітніх технологій. Компетенція – це сфера діяльності, значима для потужної роботи організації, у якій особистість має виявити певні знання, уміння, поведінкові навички, універсальні здібності і професійно важливі риси індивідуальності [5].

Аналіз різних підходів дає змогу стверджувати, що формування професійної компетентності психолога – це складний комплекс, який включає професійні знання, уміння, навички, готовність до діяльності, а також цілий низку професійно важливих особистісних якостей: креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку й самореалізації, саморефлексії.

Визначено й обґрунтовано структурні компоненти формування професійної компетентності психолога: ціннісно-мотиваційний, комунікативний, рефлексивно-оцінний та особистісний, зміст яких дає змогу розкрити природу досліджуваної якості: мотиваційний компонент, як властива майбут-

нім спеціалістам мотивація до успіху у діяльності та активності, у тому числі й професійній; комунікативний компонент, який реалізується через особливості комунікативних умінь майбутнього спеціаліста, його навичок організовувати людей для виконання поставлених завдань; особистісний компонент – реалізується через специфіку рішучості майбутнього спеціаліста, готовність до змін, особливостей адаптованості тощо; рефлексивно-оцінний компонент визначає рівень сформованості самооцінки, власної значущості, пізнання себе і самореалізацію у процесі навчальної взаємодії.

Методологія в науковому дослідженні – це процедура або послідовність пізнавальних і перетворювальних дій, операцій та впливів, які реалізуються в ході дослідження та спрямовані на вирішення дослідницьких проблем. Вивчення будь-якого явища, що має психологічний зміст, повинно бути завершеним циклом.

Використовуючи це під час організації та проведення досліджень щодо психологічних особливостей формування професійних компетенцій майбутніх психологів, ми пропонуємо використати комплексну методiku, яка включає наступні опитувальники, а саме: «Вивчення самооцінки якостей особистості» (Т. Дембо, С. Рубінштейн), «Дослідження комунікативних та організаторських схильностей» (за В.В. Синявським, Б.А. Федоришиним), «Вимірювання мотивації досягнення» (за А. Мехрабіаном) та «Методика діагностики соціально-психологічної адаптації» (за К. Роджерс, Р. Даймонд) [4].

Висновки. Формування професійних компетенцій майбутніх психологів, становлення їх комунікативних та організаторських схильностей, мотивації досягнення і адаптивного ресурсу залежить від їх самооцінювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюба Т.М. Особливості деструктивної мотивації педагогів в освітніх організаціях. Психологічні координати розвитку особистості: реалії і перспективи: збірник наук. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (27-28 квітня 2020 р., м. Полтава). Полтава, 2020. С. 37-39.
2. Григоренко Т. Сучасні підходи до формування професійної компетентності психолога (спеціального, клінічного) «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології» Суми ДПУ імені А. С. Макаренка 2020. № 8 (102) С. 107-118.
3. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2012. 200 с.
4. Моргун В.Ф., І.Г. Тітов. Основи психологічної діагностики: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Слово, 2013. 464 с.
5. Подшивайлова Л. І., Подшивайлов М. М. Компетентнісні виміри професії психолога. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів: моногр. / авт. кол.; за наук. ред. О. М. Лозової. Вінниця: Віндрук, 2014. 184 с.